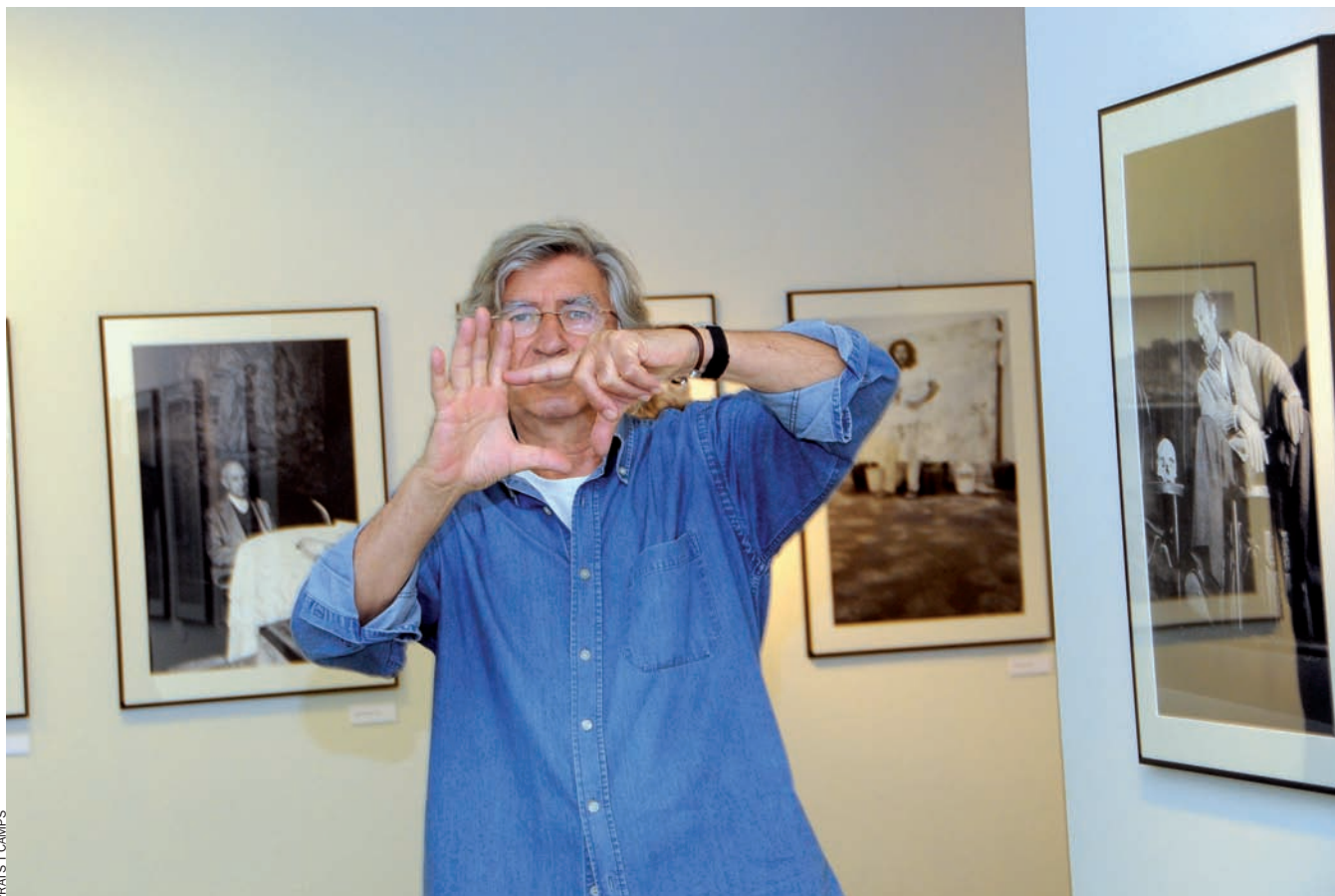

Una intensa gamma de grisos

PRATS I CAMPS

Joan-Ramon Bonet, a la sala d'exposicions de l'OctubreCCC. Darrere seu, com assegut a taula, Llorenç Villalonga en retrat.

“Els simbolistes asseguraven que les coses tenen ànima i jo crec que encertaven.” Aquestes paraules de Carme Riera reben el visitant, només d'entrar a l'espai dedicat a exposar aquests bells quadres (bells i inquietants també) en què es converteixen les fotografies de Joan-Ramon Bonet. I l'escriptora continua: “Però no tothom està preparat per veure-la. Perquè les coses ens mostrin la seva ànima cal que les observem detingudament, amb tota la parsimònia necessària, sense pressa de cap casta. Cal que les coses s'adonin de la nostra espera pacient perquè només així ens permetran penetrar a dintre seu.”

No és fàcil de condensar 35 anys de feina, de dedicació i amor a la fotografia en un grapat d'instantànies. Joan Ramon Bonet (Palma, 1944) s'hi ha encabotat, ha destil·lat la seva obra i ens n'ofereix

Retrats amb ànima i patis que també en tenen. Els somriures d'un grup de dones que brinden sobre els budells del porc fet sobrassada. Una barberia gelada. Les sorpreses i els matisos esperen, amatents, el visitant. És la mostra “Joan-Ramon Bonet. Fotografia 1973-2008” que s'exposa a l'OctubreCCC, a València, fins el 31 de juliol.

una essència de molts matisos. Sempre en blanc i negre (amb tots els grisos i el joc de la llum que caben en un retrat sense colors: res més lluny de la simplicitat cromàtica que aquestes fotografies plenes de tons, de sons i de silencis). Per

regalar-nos un tros de temps congelat i reinterpretat per l'art de la càmera. Amb intenció.

“La fotografia ja feia decennis que havia estat acollida als museus d'art quan aquí uns joves artistes es deixaven

la pell en la conquesta de la presumpció d'innocència." Com que la mostra és retrospectiva, l'escriptor i crític d'art Guillem Frontera ens ofereix, al catàleg, una pinzellada de l'ambient cultural on va bregar el jove Bonet: "Un fotògraf que s'afirmà artista –situem aquest supòsit als anys seixantes i setantes del segle XX– no tan sols no trobava espais on mostrar la seva obra, sinó que una aital pretensió rarament seria admesa més enllà del cercle familiar i dels amics."

Tot i això, hi va haver una generació de fotògrafs que van contestar amb talent la uniformitat imposada i van fer aquest pas imprescindible devers el vessant artístic. Van haver de compaginar la feina fotogràfica de manteniment amb la creació, val a dir-ho. Com passa sovint. I, al capdavant, tal com recorda també Frontera, "aquest treball per encàrrec és, a més d'escola de bones maneres i d'exercitació en noves tècniques, una pràctica que obliga a resoldre problemes de tots els ordres però, sobretot, que imposa l'aprenentatge de la mirada".

Matances i flors. L'exposició es va organitzar originàriament des del Palau Soler i Ric, a Palma. Va ser l'any 2008, i les obres de Joan-Ramon Bonet encetaven una col·lecció que volia posar el focus en els fotògrafs illencs. La selecció, ens explica l'artista, no va ser senzilla: "Molts anys de feina són milers de negatius. Què és millor i què no? No ho saps." Així doncs, en comptes de fer un mosaic miscel·lani, va optar per grups temàtics. I de seguida va veure clar que hi inclouria una sèrie que encara no havia publicat mai, que li agradava especialment i que retratava, gairebé amb cadència de fotograma, la seqüència d'una matança del porc, des que s'immobilitza l'animal fins que ja és tot sobrassades, llonganisses i botifarrons.

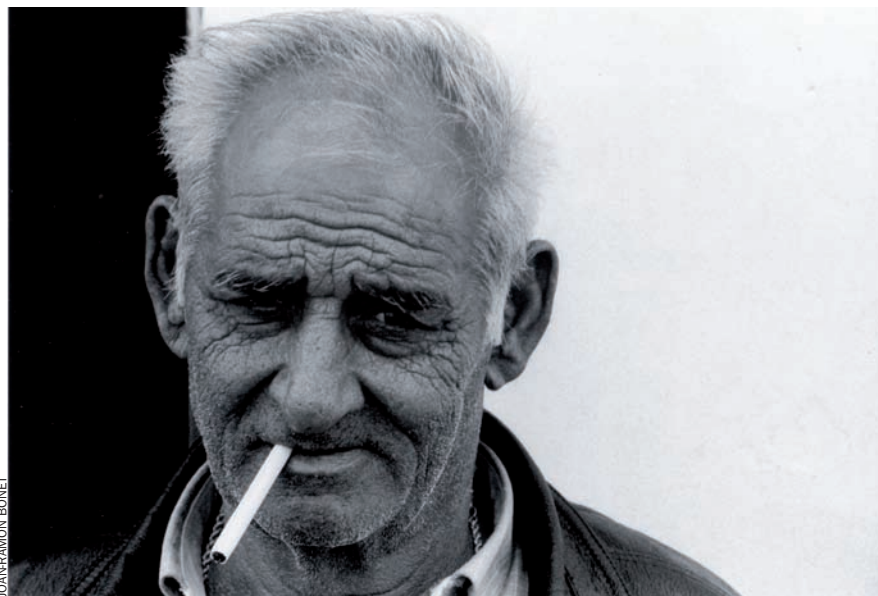
Controls sanitaris i interferències diverses han fet que l'execució d'aquest ritual antic que permetia de conservar carn i greix i tot sense nevera hagi estat substancialment modificat. Però Bonet va tenir, l'any 1991, "la sort de poder assistir a unes matances molt tradicionals, on la gent cantava i s'ho prenia tot igual com ho havien fet els seus avis". I entre les olors de budells i socarrim, amb el gust del vinet i les cançons res-

JOAN RAMON BONET

Tres dels amics retratats per la càmera de Bonet: a dalt, dos somriures a l'altura dels personatges que els llueixen, Joan Miró (1976) i Robert Graves (1977). A sota, l'expressiu gest del tio Kico, de Son Banya (1989).

JOAN RAMON BONET

sonant cada vegada que a algú li venia de gust ("són trobos que ja vénen de vell i la qui té bona veu hi fica de les seves; són cançons populars i improvisacions, normalment un poc verdes –no brutes, sinó picants–", ens explica el fotògraf, que manté en forma l'oïda i les ganes de dir rítmicament que en el seu moment el van fer pujar a l'escenari de la mà dels Setze Judges), entre vapors i gestos antiquíssims, es fa invisible.

És des d'aquesta seva transparència de professional que ens documenta la bella coreografia, i en fa art: "Em van

oblidar completament", evoca. I continua: "De seguida van perdre la noció que jo existia. La matança es fa entre amics i si has arribat a les sis del matí, al cap d'una hora ja no ho recorda ningú, que hi ets. No hi va haver cap cop de flaix, que això sempre empenya i atura les coses; ho vaig fer tot amb la càmera a la mà i bevent i menjant amb ells i ajudant a fer voltar la màquina que torrava la carn. Era com si fos un més de la família que de cop fa una foto." Des de primeríssima hora del matí fins que va ser hora de sopar, Joan-Ramon Bo-

JOAN RAMON BONET

Les matanceres, amb la feina pràcticament enlestida, canten i beuen. És una de les fotografies de la sèrie *Matances*, del 1991.

net va fer gairebé 300 instantànies. Les ha seleccionades i aquí tenim aquesta sèrie impressionant. No podrem tastar el parell de botifarrons (“amb espícies i anís i pinyons”) que es va endur a casa (és tradició que tothom qui participa a la matança tingui al final saborós obsequi). Però les fotografies romanen per sempre.

Al costat de les sorolloses instantànies hi ha, també (potser perquè el món és fet de contrastos), les imatges escarides, immòbils, d’una altra sèrie que va encetar fa anys i que ara ha reprès. Tot just un bri d’alguna cosa (un card, per exemple), dins un gerro (“no sempre net”, ens apunta l’artista), i aquest joc de llums: “La natura morta de grans flors no m’interessa: ho veig quan ho fa un altre fotògraf, aleshores sí, i em trec el capell. Però si ho he de fer jo, m’interessen més aquestes tristes flors.” I Bonet explica també que no pensa que les “tristes flors” que retrata ara siguin tècnicament gaire diferents que les de les seves primeres passes en aquest camp. L’ull haurà canviat, és clar, però la manera de fer a l’estudi

(un àmbit que ha treballat prou, també) continuarà amb la tècnica reconeguda: “l’única cosa que procur és dominar les brillantor, eliminar ombres i anar un poc a la composició senzilla. Si hi ha una flor, una flor. No cal que sigui res espectacular.”

El gest en blanc i negre. Totes les imatges de la seva retrospectiva són en blanc i negre. Si ha de dur a terme un treball que ho requereixi (els llibres de patis, per exemple), Joan-Ramon Bonet empra el color. Però quan pot fer allò que realment li demanen el cos i aquest seu ull avesat a la càmera, opta, incondicional, pel cromatisme dels grisos: “Encara que hi vegem en color, com a fotògraf m’agrada molt més el blanc i negre. En el retrat de la gent, per exemple, no m’interessa de quin color tenen els ulls, sinó l’expressió que donen, les ombres, els grisos.” Si hi penses bé, recalca, “el blanc i negre té una gamma inusitada de tons que juguen en un sol camí, cosa que et dóna una pau més grossa. El color fa salts, et fa anar d’una banda a l’altra. Al camí del blanc i negre

hi pot haver drama, rialles i de tot, però no t’obliga a decidir si aquell verd és el verd dels arbres, si l’has fet sortir bé o és un altre to de verd.” Ell no es vol perdre en aquesta “conya marinera” i opta per l’essència fotogràfica.

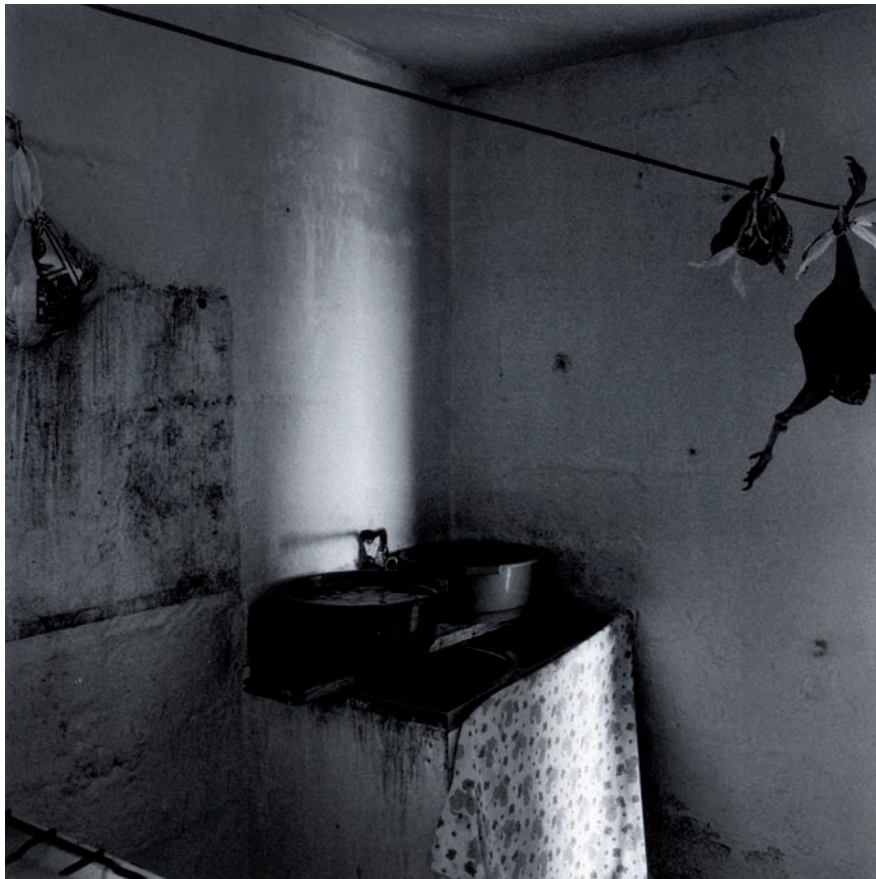
Sense impostures. Així és com treballa Bonet. Igual com es posa la càmera per a veure-hi ja en blanc i negre, i retratar allò que li marca l’ull, i tal com li ho marca, no s’hi planteja retallades, al resultat. Ni retallades (“la foto que tiro va a missa. Si és que no m’agrada, en tiro una altra, però d’un enquadrament mai no en trec una altra. Allò que he vist en el moment de disparar, surt”) ni retocs: si hi ha gra, perquè la fotografia s’hagi fet en condicions de poca llum, doncs hi ha gra. I no passa res. De fet, rebla, amb naturalitat: “A mi m’agrada, el gra.”

Al retrat que va fer a Joan Miró, per exemple, n’hi ha. “Tinc fotos de don Joan més fetes, amb menys gra, dins el seu estudi... Aquesta és la que m’impressiona”, explica el fotògraf. I, efectivament, té un no se sap què que la fa especial. Potser és el somriure

del pintor. La història de la fotografia ratifica la sensació primera: “És d’una sèrie que vaig fer un dia que mostrava quadres seus per a una entrevista. I va dir: ‘Ara us ensenyaré una cosa que no surt enlloc.’ Hi havia només una bombeta menuda i estava a contrallum i tot, però és igual: semblava un nano que va a escola i ensenya un dibuix.”

Joan Miró, Robert Graves, Guinovart, Maria del Mar Bonet —que és la seva germana—, Llorenç Villalonga, Blai Bonet... la llista de personalitats reflectides en aquests personalíssims retrats és llarga. Són pintors, escultors, escriptors, dibuixants... una mica de tot i amb una característica comuna que ens resumeix Bonet en una frase: “Tots són amics meus.” A l’hora de la tria, es va demanar què n’havia de fer, de tants de retrats com tenia (treballa per a galeries d’art i museus), i va decidir de posar-hi els de la gent que estima.

I entre artistes diversos, hi va incloure també el tio Kico. Era —quan el fotògraf s’hi va passejar amb la càmera a la mà— el patriarca de Son Banya, un barri marginal de Palma (“fa quaranta anys, els polítics varen fer fer unes xaboles, hi varen fotre la gent, varen crear el gueto i així ha anat”). En aquell temps, a final dels 80, relata Bonet, “hi havia gent que venia droga però n’hi havia que no. Parlant amb el tio Kico, em deia: ‘Els meus fills encara van a netejar carreteres o a fer una feina o altra, però el que guanyen en un mes, el veí ho guanya en una hora, i té el cotxe que té’”. El fotògraf hi va anar per alçar acta (igual com ha passejat també pels carrers de Palma per retratar la gent que hi viu entre ombres, entre la runa; igual com s’ha acostat a l’anomenat Hospital de Nit per convertir en instantània els seus hostes desnonats), per mostrar una realitat massa sovint amagada. Però amb la intenció de deixar també una esclatxa a l’esperança: “Vaig dir al tio Kico: ‘Mostraré la misèria, però digna. No hi faré sortir la gent gran ni ningú venent o comprant droga, només el poblat i els nanos, que són el futur, a veure si els salveu, si no entren en aquest món.’” Les imatges són ponderades i colpidores alhora. Joan-Ramon Bonet no sap què se n’ha fet, d’aquells infants, passat el temps. Però sap com ha involucionat el barri i sentència,

A dalt, detall de cuina a Son Banya (1988); a sota, a l’esquerra, barberia a l’Hospital de Nit (1987) i un dels infants que poblaven Son Banya.

amb un deix trist: “El tio Kico, que ja és mort, ha perdut la batalla.”

Un moix al pati. La màgia ha sorgit, com en tantes altres coses, d’un encàrrec. En aquest cas, el de completar una

col·lecció de llibres on quedin immortalitzats tots els patis multicentenaris de la ciutat. Tots 222, que són tants com es calcula que hi ha a Palma, actualment.

“Hi ha ciutats més grosses, com són València i Barcelona, o algunes d’itali-

anes, que no tenen tants patis”, destaca l’artista: “Possiblement n’hi ha haguts, però s’han anat perdent.” Palma, però, els conserva, bells i majestuosos, i això, continua el fotògraf, “té un valor cultural important. Perquè, a més, no eren patis de senyors rics per a fer-hi balls de saló”, tenien una funció comercial: “Quan, al segle XVI, al XVII o al XVIII, arribava el vaixell amb teles o gra o vi, obrien el pati i ho venien allà. Les ciutats, amb el temps, s’han transformat, i ara aquests patis han quedat com una cosa decorativa, però originàriament eren funcionals, servien per a guanyar-s’hi la vida. S’hi comprava i s’hi venia.”

Bellesa i funcionalitat, en tot cas, s’alien en aquestes formes serenes que Bonet ens ofereix ara en imatges silencioses. No hi ha el batibull de l’intercanvi comercial, ara, entre les pedres i els buits dels patis, sinó, pràcticament, una absència absoluta i relaxant de so. I és això que aconsegueix de transmetre, precisament, l’efecte que hi ha volgut, a l’hora de fer clic: quan encara un pati per retratar-lo, explica, li cerca, d’en-

JOAN RAMON BONET

Detall d’un dels patis de Palma.

trada, el silenci: “Aquests patis tenen un silenci espectacular. No hi ha flors mai, no hi ha colors. Les coses que hi posen en cossiols per fer bonic sempre

són plantes verdes. Només hi són elles i el silenci: sempre t’imagines que travessarà el pati un moix d’aquests que van tranquils, que se senten l’amo de la casa; o que pujarà el mossèn a donar l’extremunció a algú.”

Hi ha fotografies que ens regalen una panoràmica gairebé sencera d’aquest espai ombrívol i calmat, però n’hi ha que s’aturen al detall: un tros de capitell, mitja columna, les plantes: “Als llibres que he fet sobre els patis, sempre hi ha una foto que és la més angular, diguem-ne, amb un objectiu que cobreix millor el pati, amb la intenció que, si té tres arcs, es vegin tots tres.” Abans d’anar a retratar un pati, Bonet s’informa de “quin n’és el tros tècnicament més interessant”, i aquest el fotografia, sempre. Perquè es vegi l’art i el treball dels homes que els van saber fer: “No eren arquitectes sinó mestres d’obres –aclareix de seguida–, es regien per una tradició.” I d’aquí en ve l’harmonia, probablement.

Núria Cadenes

C
Cultura Museus

Museu d'Història de Catalunya

LA NOVA CANÇÓ

Museu d'Història de Catalunya

RECITALS

Nits d'estiu a la terrassa

1 juliol / 10 setembre 2010

22 h. Entrada al concert i a l'exposició el mateix dia: 4 €.

Reserves: 93 552 61 82 - concertsestiu.mhc@gencat.cat

EXPOSICIÓ

3 juny / 31 octubre 2010

Tel. 93 225 47 00 - www.mhcat.cat

1 juliol

JAUME SISA

8 juliol

GRUP DE FOLK

15 juliol

JOAN ISAAC

22 juliol

MAZONI

29 juliol

SANJOSEX

5 agost

PI DE LA SERRA

12 agost

FRANCESC BURRULL

19 agost

TOTI SOLER

26 agost

ANNA ROIG I L'OMBRE DE TON CHIEN

2 setembre

MIQUELA LLADÓ

10 setembre

ROGER MAS

Amb la col·laboració de: Institut Català de les Indústries Culturals

AVUI+ CATALUNYA RADIO

GRUP ENDERROCK

el Periódico

TR3SC

3